

Oponentní posudek k disertační práci Ing. Jana Macháče

Název práce: Assessment of disproportionate costs in environmental policy with a special focus on water management

Vypracoval: doc. Ing. Ondřej Vojáček, Ph.D.

Obecný komentář ke zvolenému tématu a jeho zpracování:

Přiměřenost je jedním ze základních právních principů. V oblasti politiky životního prostředí hraje svůj význam zejména při nastavování cílů regulace za účelem vyvažování nákladů regulace a benefitů z regulace plynoucích. S určitou nadsázkou lze říci, že je poslední brzdou, kterou lze využít za situace, kdy regulace klade neúměrně vysoké nároky na ochranu životního prostředí. Využívání konceptu přiměřenosti regulace lze dnes v hospodářsko-politické praxi ČR vidět zejména v oblasti ochrany vod v souvislosti s rámcovou směrnicí o vodách a v oblasti snižování emisí do ovzduší v souvislosti s integrovanou prevencí a omezováním znečišťování.

Na přiměřenost regulace a na využití brzdy v podobě výjimečných režimů pro nepřiměřené náklady spoléhá dnes řada energetických zdrojů v České republice, neboť díky špatně nastavené regulaci v oblasti emisí znečišťujících látek nemohou technicky splnit regulační požadavky. Proto v této oblasti probíhá řada aktivit, které se snaží vytvořit rámec pro udělování výjimečných režimů. V oblasti ochrany vod je situace velmi podobná s tím rozdílem, že Rámcová směrnice o vodách umožňuje využití více výjimečných režimů, nicméně možnost jejich využití se v čase omezuje a de facto tak jediným možným výjimečným režimem do budoucna zůstane výjimka z dobrého stavu pro nepřiměřené náklady.

Rozvíjení tohoto tématu autorem práce ve smyslu interpretace a uchopení problematiky přiměřenosti regulace v ochraně vod považuji proto z uvedených důvodů za velmi užitečné. Jde o aplikační téma s důležitým dopadem do hospodářské politiky v oblasti vodní politiky, téma je tedy v souladu s oborem doktorského studia Ing. Macháče, tedy hospodářskou politikou.

Disertační práce sestává z obecného úvodu do problematiky a dále z pěti článků, z nichž dva jsou již otištěny v mezinárodních impaktovaných časopisech významných v oboru. V obou případech se jedná o časopisy umístující se ve svých oborech v Q1 nebo Q2. Časopis Water Resources Management patří ve svých oborech dokonce do 10 % nejlepších časopisů. Jde tedy o velmi kvalitní publikace, které, dle mého soudu, prokazují schopnost kandidáta samostatně vědecky pracovat a to na úrovni, která odpovídá požadavkům kvality na mezinárodní úrovni. Další dva články z disertační práce byly publikovány v recenzovaných sbornících z mezinárodních konferencí. Jeden článek je stále v recenzním řízení

v mezinárodním impaktovaném časopise. Konferenční příspěvky na případových studiích demonstrují vybrané aspekty problematiky a tematicky jsou velmi zajímavé.

Doporučení pro velkou obhajobu disertační práce:

Přestože předložená práce má bezesporu svoji vědeckou i aplikační hodnotu a vychází z dlouhodobého výzkumu a spolupráce Ing. Macháče s aplikační sférou, zmiňuji následující nedostatky. Jde zejména o následující:

- V rámci čtvrtého článku „Using Bayesian Networks to Assess Effectiveness of Phosphorus Abatement Measures Under the WFD“ není zcela srozumitelné, z jakého důvodu dochází k redukci cílového množství fosforu pro který je modelován cílový stav kvality vody v povodí, což je vysvětleno až později v textu a čtenář se tak ztrácí v popisovaných údajích.

- V úvodu disertační práce je chybné pojmenování „Fig. 4“. Patrně zde došlo k chybě, pojmenování je totožné, jako u Fig. 3. Schéma Fig. 4 by mělo být pojmenováno např. jako „Postup při hodnocení“.

Po prostudování práce konstatuji, že autor zapracoval připomínky, které jsem uvedl do posudku pro malou obhajobu. Pro velkou obhajobu nemám k práci dalších významnějších připomínek, nicméně bych rád prodiskutoval následující otázky, které navrhuji k malé obhajobě.

Návrh otázek k malé obhajobě (k výběru komise):

- Jak uvádím v úvodu posudku, výjimkové režimy jsou klíčové z hlediska optimalizace regulace. Například v případě regulace emisí v sektoru energetiky hrají klíčovou roli v tom, že umožňují regulátorovy přizpůsobit jinak rigidní regulatorní plošné předpisy inovačním cyklům energetických zařízení. Z ekonomického hlediska tedy pomáhají v tom, aby se požadavky na investice do technologií snižujících emise u jednotlivých regulovaných subjektů nedostaly na konec křivky mezních nákladů na zamezení. Lze podobný závěr vyslovit i pro vodní útvary, tedy že výjimkové režim pomáhají plynulejšímu a nákladově efektivnějšímu přechodu na nové regulatorní prostředí a jemu odpovídající podmínky?
- Dle návrhu regulátora (Evropské komise) neznamena uznání nepřiměřenosti nákladů na dosažení dobrého ekologického stavu to, že správce toku nemusí realizovat žádná opatření na zlepšení kvality vody, ale například to, že je mu stanoven mírnější regulatorní cíl (například stanovení cílové koncentrace v toku namísto 5 mg/l na 6 mg/l). Toto je ale z hlediska hodnocení pomocí metody CBA složité, neboť jiný cíl znamená de facto provedení další analýzy, a to jak na straně nákladů, tak na straně přínosů? Je tato problematika nějak řešena, a jaký je Váš názor na její možné řešení?

- Existují odhady, kolik by stálo dosáhnout dobrého stavu vod v rámci ČR? Pokud ne, doporučil bych demonstrovat ekonomický význam výjimek alespoň s využitím známých nákladů spojených s vodním managementem. Lze již v současné době nějak odhadnout, jaké části českého povodí by se výjimky pro nepřiměřené náklady mohly týkat?
- Došlo již po vydání české metodiky k aplikaci výjimky pro nepřiměřené náklady na území ČR. Máte přehled o tom, jaká je v tomto ohledu situace v zahraničí?
- Jak hodnotíte připravenost českého institucionálního uspořádání (institucí, vzájemných kompetencí a povinností, datových toků apod.) na ekonomické analýzy nutné pro případná vydání výjimečných režimů? Sám znám situace v oblasti hodnocení environmentálních antropogenních benefitů a vím, že prostředí není na jejich hodnocení připraveno, což však z mnoha důvodů (které stojí tematicky mimo záběr této práce) považuji za výhodné.
- V současné době jsme v České republice svědky epizody sucha, které se prohlubuje již od roku 2015. Z posledních poznatků vědecké komunity vyplývá, že probíhající změny klimatu budou mít vliv významný vliv na četnost a sílu srážkových úhrnů. Nepředpokládá se přitom významnější pokles celkových úhrnů srážek, nicméně modely ukazují jejich nepravidelné rozložení. Mají tyto skutečnosti podle Vašeho expertního názoru vliv na to, jak často by měla být udělována výjimka podle Rámcové směrnice o vodách? Předpokládám, že změna průtoků v řekách může ovlivnit kvalitu vod (menší ředění znečištění) a vyvolat tak větší tlak na vodní ekosystémy s větší potřebou po jejich čistotě. Jaký je Váš pohled na toto téma.

Závěr:

S ohledem na uvedené, práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce. Vzhledem k rostoucímu tlaku na vodní zdroje v České republice doporučuji, aby Ing. Macháč téma dále rozvíjel, a to jako doposud v úzké spolupráci s aplikační sférou, podniky povodí a zahraničními experty.

Odůvodnění:

Ing. Macháč prokázal schopnost samostatně vědecky tvůrčím způsobem pracovat, jeho články byly publikovány v prestižních mezinárodních časopisech a téma odpovídá oboru hospodářská politika.

doc. Ing. Ondřej Vyššíň, Ph.D.